herpy

SALAMANDRE

Axolotl

Ambystoma mexicanum

Ambystoma mexicanum er en stor, helt vandlevende salamander, der aldrig forlader larvestadiet: den beholder ydre gæller, finnekant på halen og et bredt, smilende hoved hele livet og bliver alligevel kønsmoden. I naturen er arten kritisk truet, men i akvariet er den hårdfør og rolig, så længe vandet holdes koldt og rent.

Familie: Ambystomatidae Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-30 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Skumring og nat**
Levevis	**Akvatisk**
Biotop	**Vådområde**
Hudgift	**Ingen kendt**
Sværhedsgrad	**Begynder**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 30 × 35 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**16-20 °C**
Temperatur, nat	**14-18 °C**
Luftfugtighed	**100 %**
Vand	**Akvaterrarie** dybde 20-35 cm
Vandtemperatur	**16-20 °C**
UVB	**Ikke nødvendig**
Kost	**Færdigfoder og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Udvikling	**Bliver i larveform hele livet (neoteni)**
Æglægning	**I vand**
Kønsmoden	**6-18 mdr.**
Æg pr. sæson	**100-1.000**
Klækning	**14 dage** ved 24 °C
Larvefoder	**Andre larver og små vanddyr (dafnier, myggelarver)**
Yngelpleje	**Ingen**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Kritisk truet (CR)**

Opført på CITES bilag II og i EU-bilag B (forordning (EU) 2026/1383, i kraft 29.6.2026). Listningen gælder også opdrættede dyr, så køb, salg og overdragelse kan kræve dokumentation for lovlig oprindelse. Tjek de aktuelle krav hos Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Arten står ikke på listen over forbudte dyr i BEK nr. 1261/2015.

Om arten

Ambystoma mexicanum er en af de største arter i familien Ambystomatidae. De fleste voksne dyr er 20-30 cm lange, regnet med hale. Over 30 cm er sjældent, men enkelte dyr når over 40 cm. Arten lever typisk 10-15 år, og enkelte dyr er blevet over 20 år. Kroppen er blød og for en stor del brusk, og huden er tynd og gennemtrængelig.

Arten er neoten: den bliver kønsmoden, uden at den forvandler sig. Dyret beholder tre par ydre gællestilke med fine filamenter, en finnekant fra bag hovedet til kloakken, et bredt hoved med lidløse øjne og små ben med lange, tynde tæer. Det skyldes, at kroppen mangler det hormon, der får skjoldbruskkirtlen til at sætte forvandlingen i gang. Dyret har desuden små,

rudimentære lunger og kan sluge luft ved overfladen, men gællerne klarer det meste af iltoptagelsen. Arten kan genskabe tabte lemmer, gæller og dele af halen.

Vildtypen er brun, grå eller næsten sort med mørke pletter. I fangenskab findes mange farveformer: albino (gylden med lyserøde øjne), leukistisk (hvid med sorte øjne), melanoid (uden glinsende pigment og med meget lidt gult), axantisk (uden gult og glinsende pigment) og kombinationer af dem.

Hannen kendes på en opsvulmet kloak med papiller, hunnen på en bredere krop, når hun er fuld af æg. Arten blev beskrevet i 1798 af George Shaw og Frederick Nodder. Flere nærtstående, helt vandlevende arter i samme slægt, blandt andet *A. andersoni*, *A. taylori* og *A. dumerilii*, forveksles ofte med *A. mexicanum*. Dyr, der forvandler sig spontant, er oftest krydsninger med arter fra *A. tigrinum*-komplekset.

Arten har ingen kendt hudgift, men huden er så sart, at dyret helst ikke skal håndteres.

Udbredelse og levested

Ambystoma mexicanum er hjemmehørende i højlandet omkring Mexico City, hvor arten levede i en række sammenhængende søer og vådområder. Den er kendt fra Xochimilco og Chalco og formodes også at have levet i de større søer Texcoco og Zumpango.

Chalco er forsvundet, og Xochimilco findes i dag kun som et net af kanaler og laguner. Udtørringen begyndte i aztekernes tid og tog fart i 1900-tallet. Arten er kritisk truet (IUCN: CR), og de frie bestande er små. Den lever i dag mest i akvarier og laboratorier over hele verden.

> **Oprindelig udbredelse:** Mexico.

LEVESTED

I naturen lever *A. mexicanum* i ferskvand med mudret bund og rigt dyre- og planteliv. Dyret opholder sig hele livet i vandet og forlader det aldrig. Vandtemperaturen i Xochimilco stiger sjældent over 20 °C, og om vinteren kan den falde til 6-7 °C og måske lavere.

Den kolde, stabile vandtemperatur er hovedgrunden til, at arten klarer sig dårligt i varme stuer. Arten æder orme, krebsdyr, insektlarver og andre små vanddyr, som den suger til sig med et pludseligt, bredt gab.

Pasning

TERRARIET

A. mexicanum holdes i et akvarium uden landdel, for dyret forlader aldrig vandet. Et voksent dyr skal have et akvarium på mindst 50 × 25 × 25 cm, og to voksne mindst 60 × 30 × 35 cm. Arten sviner meget, så større er bedre: jo mere vand, desto stabilere vandkvalitet. Vandet skal være mindst 15 cm dybt, og 20-35 cm er et godt mål.

Akvariet skal have låg, for arten kan springe op af vandet. Brug fint sand, sten, der er meget større end dyrets hoved, eller intet bundlag. Grus må ikke bruges: dyret suger alt i nærheden ind, når det æder, og grus og små sten kan give forstoppelse og død. Bar bund er sikrest og nemmest at gøre rent.

Giv hver salamander et skjul, fx en hule, et rør eller en rodstamme, og sæt planter eller bagvægge op som visuelle skærme. Vælg robuste planter eller plastikplanter, for dyret trækker sarte planter op.

TEMPERATUR

Vandtemperaturen skal helst ligge på 16-20 °C, og 16-18 °C er ideelt; 14-22 °C tåles fint. Over 24 °C er dyret under stærk stress: det holder op med at æde og får let svampe- og bakterieinfektioner, og mere end et par dage ved den temperatur fører hurtigt til sygdom og død. Det første tegn er ofte blege, slimede pletter på huden.

Kan du ikke holde vandet under 24 °C hele året, er arten ikke et godt valg. Placér akvariet køligt, undgå sol og varme lamper, og brug om nødvendigt en akvariekøler eller en ventilator over vandfladen om sommeren. Arten har ingen vinterhvile, og det giver ingen mening at køle den under 10 °C; ved lav temperatur bliver den blot sløv og æder mindre.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG SPRØJTNING

Luftfugtigheden har ingen betydning, for dyret forlader aldrig vandet, og sprøjtning er ikke relevant. Under akvariets låg er luften over vandfladen mættet med fugt, og derfor står der 100 % i boksen.

Det, der tæller, er vandets kvalitet: filtrering, iltning og regelmæssige vandskift. Se afsnittet om vand.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Akvariets filter skal være cyklet i flere uger, før dyret kommer i. Brug almindeligt postevand, der er behandlet med en vandbehandler mod klor, chloramin og tungmetaller; klor er skadeligt for arten. Test jævnligt for ammoniak, nitrit og nitrat. Skift cirka 20 % af vandet hver 14. dag, oftere ved mange dyr, et lille akvarium eller kraftig fodring.

Filtret skal give meget lidt strøm. Arten tåler ikke tydelig vandstrøm: efter nogle måneder i strøm holder den op med at æde, og gællerne krøller forover. Et ydre filter med sprøjtestang, eller et udløb, der rammer en sten eller glasset, spreder strømmen, så der ikke går en kraftig strøm gennem hele akvariet.

LYS OG UVB

A. mexicanum har ikke brug for lys, og UVB er ikke nødvendigt. Nye dyr er sky under kraftigt lys, men vænner sig til det, hvis de har skjul. Lyset er først og fremmest til glæde for dig og for eventuelle planter.

Brug en lyskilde beregnet til akvarieplanter, og vælg lysdioder: armaturer afgiver varme, som kan presse vandtemperaturen op.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Arten er grådig og æder orme, krebsdyr, bidder af fisk, bløde insekter og magert kød. Gode hovedfoder er store regnorme, frosne røde myggelarver, tubifex og sinkende pellets til ørreder og laks. Rejer, kogt og uden skal, og bidder af magert kød er godt som godbidder. Fed mad, som nyfødte mus, gives kun sjældent eller slet ikke.

Foretræk foder, der synker. Giv foderfisk kun, hvis du kender dem; de kan bære parasitter og sygdomme. Vitamin- og mineraltilskud er ikke nødvendigt, og de er svære at give i vand.

Giv så meget, dyret æder på 15 minutter. Ved 22 °C er hver 2.-3. dag nok, og ved lavere temperatur kan der gå endnu længere. Fjern uspist foder, så det ikke forurener vandet.

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten holder sig mest på bunden og er rolig og nysgerrig. Den er ikke social, og et dyr har ikke gavn af selskab; at holde flere sammen er til holderens fordel og til avl. Unge dyr bider ben og gæller af hinanden, så hold dem kun sammen, hvis de er ens i størrelse, og fodres rigeligt. Fra 13-15 cm bliver de roligere, og voksne har sjældent konflikter, men de æder dyr, der er meget mindre end dem selv. Hold derfor generationer adskilt. Akvariet skal kun rumme *A. mexicanum*: fisk og andre salamandre bider efter gællerne, og hvad der er mindre, bliver ædt.

Dyret bør ikke håndteres, for kroppen er blød og huden gennemtrængelig. Skal det flyttes, så brug et blødt net med meget fine masker, så fingre og gæller ikke beskadiges. Forover-krøllede gæller og manglende appetit er tegn på stress, oftest fra for meget strøm eller for varmt vand.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en opsvulmet kloak med papiller, og hunnen er bredere, når hun er fuld af æg. Dyrene bliver kønsmodne ved omkring 20 cm, det vil sige efter 6 måneder til godt et år. Hunner skal være mindst 18 måneder, før de bruges til avl, så de når fuld størrelse og kondition.

Kønnet ses først sikkert på kloakken hos kønsmodne dyr.

PARRING

Yngletiden løber fra december til juni, og de fleste ynglinger lykkes i december og januar. Hvis temperatur og lys varierer gennem året, begynder æglægningen typisk sidst på vinteren; holdes temperaturen ens hele året, kan det ske når som helst. Et pludseligt fald i vandtemperaturen stimulerer som regel kun hannen. Følger temperaturen årstiderne, uden at vandet bliver for varmt om sommeren, parrer dyrene sig typisk en eller to gange om vinteren.

Hannen danser omkring hunnen og afsætter en spermatofor, en klar stilk med hvid hætte, som hunnen samler op. Læg flade, ru sten på bunden, hvor han kan sætte dem. Tag hannen væk, når hunnen har samlet spermatoforen op.

ÆG OG LARVER

Æglægningen sker fra et par timer til to dage efter parringen. Hunnen lægger æggene enkeltvis på planter, så brug plastikplanter, som ikke rådner. Hun lægger fra omkring 100 til over 1000 æg, afhængigt af størrelsen. Tag hende væk, når hun er færdig, og lad hende hvile mindst to måneder, før hun yngler igen.

Æggene klækker efter omkring 14 dage ved 24 °C. Der er ingen yngelpleje. Efter få timer begynder larverne at æde alt, hvad de kan få i munden: nyklækkede artemia (uden skaller), dafnier og mikroorme. Fra 3 cm kan de få frosne rødorm, hakkede regnorme og tubifex. Larverne er meget kannibalske, så hold ikke mange i samme akvarium.

METAMORFOSE

Arten forvandler sig ikke. En larvetid i klassisk forstand findes ikke, for dyrene bliver i larveform hele livet og bliver kønsmodne med gællerne i behold. Klæktiden er omkring 14 dage ved 24 °C; i køligere vand tager det længere tid.

Forvandling sker kun, når dyret får skjoldbruskkirtelhormon, og bruges kun i forskning. Et forvandlet dyr mister gæller og finnekant, får øjenlåg og lever på land, og det ligner da *A. velasci* og arterne i *A. tigrinum*-komplekset. Dyr, der forvandler sig af sig selv, er som regel krydsninger med disse arter, eller de lever i vand med usædvanlig meget jod.

OPDRÆT AF UNGER

Fodr ungerne to gange om dagen ved 24 °C, så meget som de æder på 20-30 minutter, til de er 10 cm. Mindre fodring giver mange tabte lemmer, gæller og dødsfald. Ved lavere temperatur kan der fodres sjældnere. Sorter ungerne efter størrelse, giv skjul og masser af plads, og skift vand ofte.

Ved 15 cm bliver de roligere. Veludviklede unge, der holdes ved 24 °C, kan nå 25 cm og kønsmodenhed på under seks måneder. Voksne dyr skal derefter holdes køligt som beskrevet under temperatur.

Sundhed og typiske fejl

Arten er hårdfør, når vandet er koldt og rent. De hyppigste problemer er:

- For varmt vand: over 24 °C kommer appetitløshed, blege slimpletter på huden og svampe- og bakterieinfektioner.
- Slugt grus eller sten: forstoppelse og død. Brug sand eller bar bund.
- For kraftig strøm: forover-krøllede gæller, manglende appetit og stresssygdomme.
- Høj ammoniak eller nitrit: kræver vandskift og et veletableret filter.
- Bid mellem unger: tabte ben og gæller. Fodr rigeligt, og sorter efter størrelse.
- Foderfisk og levende foder: kan bringe parasitter og sygdomme.

Salamandre kan bære svampesygdommen Bsal (*Batrachochytrium salamandrivorans*), som er dødelig for mange arter. Nye dyr sættes i karantæne, og redskaber og hænder vaskes mellem akvarier.

Gå til en dyrlæge med forstand på padder, hvis dyret ikke vil æde i mere end et par uger, svulmer op eller får hvide belægninger.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.